

Efri-Vík, 7. apríl 1997

Til allsherjarnefndar Alþingis
Þórshamri v/Templarasund
Reykjavík.

Alþingi

Erindi nr. Þ 121 / 1355

komudagur 7/4 1997

UMSÖGN

sóknarnefndar Prestsbakkasóknar
um

frumvarp til laga um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar.

Allsherjarnefnd Alþingis hefur óskað eftir umsögn sóknarnefnda um frumvarp til laga um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar. Í frumvarpinu er kveðið á um grundvallarbreytingu á stöðu og stjórn íslensku þjóðkirkjunnar á þann hátt, að úr gildi eiga að falla flest eldri ákvæði laga um það efni, en í staðinn komi stutt rammalög, sem fyrst og fremst kveða á um að framvegis verði þessum málum skipað með reglum, sem kirkjuþing kann að setja í framtíðinni.

Það er því erfitt eftir stutta athugun á frumvarpinu að gera sér heildarmynd af þeim breytingum, sem samþykkt þessa frumvarps hefði í för með sér, a.m.k. fyrir þá, sem ekki hafa upplýsingar um þær umræður og hugmyndir, sem að baki því liggja. Þeir miklu annmarkar móta að sjálfsögðu þær ábendingar, sem settar verða fram hér á eftir og valda því, að við fljótan lestur hefur ekki fundist sá trausti rammi, sem við teljum nauðsynlegt að þar verði fyrir hendi og sums staðar virðast eyðurnar stórar.

Í 1.mgr. 19. gr. segir, að "kirkjuþing hefur æðsta vald í málefnum þjóðkirkjunnar innan lögmæltra marka" og hlýtur þá strax að vakna spurningin, hver eru þau lögmæltu mörk. Það eina sem kemur fram um það síðar í greininni er, að málefni, er varða kenningu kirkjunnar og agavald heyri undir biskup og samþykktir um kenningarleg málefni, guðsþjónustuhald, helgisiði, skírn, fermingu og altarissakramenti verði að sæta umfjöllun prestastefnu, án þess þó að kirkjuþing virðist nokkuð bundið af áliti hennar og í grg. við greinina er það eina atriðið, sem nefnt er til takmörkunar á alræðisvaldi kirkjuþings.

Þetta ótvíræða vald kirkjuþings kemur líka fram í 49. gr., þar sem kveðið er á um, að skipan sókna og prestakalla skuli ákveðin í reglum, sem einfaldur meiri hluti kirkjuþings getur fyrirvaralaust breytt. Ljóst er að þörf er ýmissa breytinga á þeirri skipan, en miklu máli skiftir hvernig að þeim er staðið og jafnvel hverjir taka ákvarðanirnar, svo að ekki komi til átaka innan kirkjunnar sjálfrar um þær. Og hafa verður í huga þann mikla menningararf, sem kirkjan hefur varðveitt og ekki má stofna í hættu með of róttækum og örum breytingum. Ennfremur má hafa í huga, að eignirnar, sem kirkjan afhenti ríkinu í nýgerðum samningi á móti greiðslum frá ríkinu til kirkjunnar í framtíðinni, eru flestar í fámennum sóknum.

En við frekari lestur frv. vakna spurningar um ýmis önnur atriði valdsins. Hvað felst í 22. gr. um að "stjórnvöld þjóðkirkjunnar og stofnana hennar fara með stjórnslu í öllum efnum, þar með talda ráðningu og lausn starfsmanna, og bera ábyrgð gagnvart kirkjuþingi"? Hvað þýða "kirkjuleg stjórnvöld" þarna? Takmarkar setningin um að "bera ábyrgð gagnvart kirkjuþingi" eitthvað afdráttarlaust ákvæði 23. gr. að "Kirkjuráð fer með framkvæmdavald í málefnum þjóðkirkjunnar" eða 25. gr. um endanlega úrlausn kirkjuráðs á ákvörðunum kirkjulegra stjórnvalda, þar sem kirkjuráð virðist þá einnig vera æðsta dómstig kirkjunnar?

Staða kirkjuþings gagnvart kirkjuráði kemur skýrt fram í 26. gr., þar sem kirkjuráð er ótvírætt sett yfir forseta kirkjuþings með því að fela kirkjuráði að undirbúa fundi kirkjuþings og þar með beinlínis orðið yfirstjórnandi þess. Forseti verður að setta sig við, að aðeins þarf að leita samráðs við hann um það sjálfsagða hlutverk hvers þingforseta að undirbúa fundi.

Þá hlýtur að vakna spurningin, hvaða aðstöðu og möguleika hefur kirkjuþing og forseti þess til að geta staðið undir þeirri ábyrgð, sem lögin samt leggja þeim á herðar, þ.e. frumkvæði að frumvörpum til laga um kirkjuleg málefni, umsjón með endurskoðun á reikningshaldi allra kirkjulegra embætta, samráð við kirkjuráð o.s.frv. Hvergi er neitt minnst á það.

Vegna þessara spurninga og margra fleiri, sem koma fram við lestur frv., hlýtur að verða að gera betur grein fyrir því, hvað felst í "æðsta valdi kirkjuþings í málefnum þjóðkirkjunnar", hver eru hin "lögmaeltu mörk" og hver á að úrskurða um það. Skv. 4. gr. á dóms- og kirkjumálaráðuneytið aðeins að hafa afskifti af fjárlagagerð vegna kirkjunnar og gæta þess að hún fari að lögum. Heimildir til annarra afskifta þess virðast því byggjast á, að ágreiningur gangi svo langt, að ásakanir komi fram um lögbrot.

Í 3. gr. segir, að íslenska ríkið greiði þjóðkirkjunni árlegt framlag, sem miðist við að það nægi til reksturs hennar. Í 61. gr. er aðeins talinn upp ákveðinn fjöldi starfsmanna, sem ríkið eigi að greiða laun, en engin skýr ákvæði er að finna um annan kostnað. Um það á kirkjuráð að þjarka árlega við Alþingi. Kirkjuráð hefur einnig yfirumsjón með ráðstöfun þess fjár. Það fær eina heildarupphæð frá ríkinu og þarf því fyrst að taka ákvörðun um hvernig skuli skifta henni, síðan að annast afgreiðslu og að lokum er það ábyrgt fyrir, að framkvæmdir allar verði í samræmi við fyrirheit.

Í 23. gr. segir, að "biskup er forseti kirkjuráðs" og mun hann því bera mesta ábyrgð á störfum þess. Er því ljóst, að þar með er biskup gerður beint eða óbeint ábyrgur fyrir öflun, útdelingu og nýtingu fjármagns þjóðkirkjunnar. Engin tilraun er gerð til að draga upp neina mynd af því kerfi, sem hann þarf að hafa til að sinna þessu umfangsmikla verkefni, þó að lögin eigi að taka gildi um næstu áramót. En allir, sem að þessu verki vinna, munu gera það í umboði kirkjuráðs og þar með fyrst og fremst biskups.

Draga verður mjög í efa, að það verði ávinningur fyrir íslenska þjóðkirkju að fela biskupi Íslands svo mikið fjármálavafstur og fulla ábyrgð á því. Að auki er kirkjuráði undir forsæti hans skylt að taka við til úrskurðar öllum klögumálum innan kirkjunnar, sé þess óskað, nema þeim, sem borin verða undir úrskurðarnefnd.

Ýmis fleiri atriði í frv. má benda á, sem þörf er á að skoða betur, eins og 59.gr. um organista. En að mati sóknarnefndar Prestsbakkakirkju eru mikilvægust ákvæðin um skiftingu valds og ábyrgðar innan þjóðkirkjunnar annars vegar og umsýslu fjármagns hins vegar. **Samkvæmt framansögðu þarf að taka þau til gaumgæfilegrar athugunar og breytinga, áður en frumvarpið verður afgreitt sem lög frá Alþingi.**

Virðingarfyllst,

f.h. sóknarnefndar Prestsbakkasóknar

